
TÜRK HALK MÜZİĞİ ÜFLEME ÇALGILAR EĞİTİMİNİN İNCELENMESİ¹

Investigation of Turkish Folk Music Wind Instruments Education

Umut ERARSLAN *
Atilla ÖZDEK **
Yavuz Selim KALELİ ***

ÖZ

Bu araştırma, ülkemizde mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda üfleme çalgılar eğitimin nasıl yürütüldüğüne yönelik bir durum tespiti yapma amacı taşımaktadır. Araştırma betimsel tarama modeli nitel bir araştırma olup görüşme tekniğinden faydalanılmıştır. Araştırmada; uzman görüşleri doğrultusunda hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu, ülkemizin farklı bölgelerinde bu alanda görev yapan öğretim elemanlarına uygulanarak veri elde edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre, üfleme çalgıların eğitim-öğretim süreçlerinde; metot yetersizliği, çalgıların standartlaşma eksikliği, ders saatlerinin yetersizliği, yerel/mahalli ve usta sanatçılarla öğrencileri bir araya getirecek etkinliklerin yetersizliği, terminolojik problemler ile başta ortaokullar ve güzel sanatlar liseleri olmak üzere genel ve mesleki müzik eğitiminin bütün basamaklarında bu çalgıların eğitimine yer verilmesi gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çalgı eğitimi, Üfleme çalgılar, Türk Halk Müziği, Mesleki Müzik Eğitimi

ABSTRACT

This research aims to do a due diligence on how wind instruments education is conducted in institutions providing vocational music education in our country. The research is a qualitative research with descriptive analysis model and interview method was used. The results were obtained by applying the semi-structured interview form prepared in line with expert opinions to the lecturers working in this field in different parts of our country. According to the findings of the study, in the training process of wind instruments; It was found that the method conditions and course hours were inadequate, the instruments were not sufficiently standard and the activities to bring together local or master artists and students were inadequate. In addition, it was concluded that the education of these instruments should be included in all stages of general and vocational music education, especially in secondary schools and fine arts high schools.

Keywords: Instrument education, Wind instruments, Turkish folk music, Professional Music Education

¹ Bu çalışma, birinci yazar tarafından ikinci yazar danışmanlığında hazırlanan ve üçüncü yazarın jüri olduğu "Mesleki Müzik Eğitim Kurumlarında Yürütülen Türk Halk Müziği Üfleme Çalgılar Eğitiminin Öğretim Elemanları Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi" isimli yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

Araştırma Makalesi/Research Article Geliş Tarihi/Received Date: 04.04.2021 **Kabul Tarihi/Accepted Date:** 19.05.2021

* umut_erarслан@hotmail.com <https://orcid.org/0000-0003-0446-4980>

** Prof. Dr., Necmettin Erbakan Üniversitesi, argor73@hotmail.com ORCID:0000-0001-7214-5928

*** **Sorumlu Yazar/Corresponding Author:** Dr. Öğr. Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, yavuzselimkaleli@gmail.com
ORCID:0000-0001-5713-7399

Extended Abstract

In our country, the education of traditional folk music instruments has been carried out with traditional methods in its nature for centuries, but by the seventies it has found a place in professional music education institutions. Here, it is known that especially *baglama / saz* came to the fore, and even after years, our other folk instruments could not reach the desired level in education and methodology. Among our folk music instruments, the *baglama / saz* is a common, popular and well-known instrument throughout the country, and wind instruments such as *zurna, kaval* and *mey / balaban* are among our important folk instruments. The entrance of these instruments to educational institutions awaited the Turkish Music State Conservatory, which was established in Istanbul in 1975, affiliated with the Ministry of Culture.

The Turkish music state conservatory was established in Istanbul and later transferred to ITU. It is known that there are problems in the education processes of instruments such as *kaval, mey, zurna* and in the process of finding teachers in the conservatory. The experiences and opinions of teachers currently teaching these courses at universities are important in shaping this research. The subject area of this research is on the *kaval, mey* and *zurna* instruments.

Turkish folk instruments are the instruments that are produced and used by the people not only in Anatolia but also in the vast geography where the Turkish people live. On the other hand, "Turkish folk music instruments" include "Turkish folk instruments" within the same understanding of geography, but also include some instruments belonging to other cultures. This is the case if the instrument's own possibilities allow it to be used in other musical cultures. For example, violin, clarinet / *gırnata* are good examples of this situation. Since the entrance of traditional music to academic life in our country dates back to 1970s, academic life related to our traditional music is still trying to find its way in narrow frames in certain areas. The fact that there have not been comprehensive or sufficient researches on the education of Turkish folk music wind instruments increases the importance of our research.

The research aims to make an academic contribution to the field of folk music education / teaching, which is one of the core values of our country, by revealing the various problems and solutions faced by the academicians who work in the field of Turkish folk music wind instruments in professional music education institutions associated with our country's universities. This study is a qualitative research conducted with the aim of evaluating Turkish folk music wind instruments education carried out in professional music education institutions at undergraduate level by the relevant academic staff. This research sample consists of lecturers working in the field of Turkish folk music wind instruments in institutions that provide professional music education at undergraduate level in our country. The sample consists of these 11 lecturers selected randomly.

As a result of examining the sources and studies related to the subject from the relevant literature, a question pool was created in line with the main problems and sub-problems. These questions in the question pool are classified under titles appropriate to the subject and sorted from general to specific by eliminating their relevance to the sub-problems. A text of explanation, which explains the purpose of the interview, that the recordings will be made with permission and that the record can be deleted in case of disturbance, that the identity of the interviewed will be kept confidential and the records will not be used outside of this study, has been added to the draft interview form. As a result of the evaluation of the experts, alternative questions and probes were added in

the draft form, and the interview form was finalized. It was concluded that the experts used the exercises they created in the lessons, chose folk songs suitable for the TRT repertoire, and used visual and auditory materials.

It is concluded that the vast majority of experts define the appropriate age range to start traditional Turkish folk music wind instrument training as 10-15 years, and almost all of them think that the education-training process should ideally take 8-12 years. It is concluded that all of the experts use audio-visual resources related to local or master artists in their lessons and all of them perform semester or year-end activities in which wind instruments are used. It is concluded that the experts generally adhere to the basic principles of education (near-far, from environment to universe, from the known to the unknown, from easy to difficult, etc.), and since the lessons are conducted individually within the framework of these principles, certain rankings are formed according to the student. It is concluded that some of the experts did not prefer this method for evaluation purposes because they are worried that audience might have a negative effect on performance due to the excitement factor, however, all experts consider concert and concert activities as an important part of education and they find them very useful.

Ülkemizde geleneksel halk müziği çalgılarının eğitimi yüzyıllar boyunca kendi doğası içerisinde geleneksel yöntemlerle yürütülmüş ancak yetmişli yıllarla birlikte mesleki müzik eğitim kurumlarında kendisine yer bulabilmiştir. Burada da özellikle bağlamanın/sazın ön plana çıktığı, yıllar geçse de diğer halk çalgılarımızın eğitim-öğretim ve metodoloji konusunda bir türlü istenilen düzeye ulaşamadığı bilinmektedir.

Halk müziği çalgılarımız arasında bağlama/saz ülkemiz çapında yaygın, sevilen ve bilinen bir çalgı olmakla birlikte zurna, kaval ve mey/balaban gibi üfleme çalgılar da bilinen önemli halk çalgılarımız arasındadırlar. Bu çalgıların eğitim kurumlarına girişi de 1975’de İstanbul’da kurulan Kültür Bakanlığı’na bağlı Türk Müziği Devlet Konservatuvarı’nı beklemiştir.

İstanbul’da kurulup daha sonra İTÜ’ye bağlanan Türk Müziği Devlet Konservatuvarı ve devamında başka illerde kurulan konservatuvarlarda kaval, mey, zurna gibi üfleme halk müziği çalgılarımızın eğitim-öğretim süreçlerinde metodoloji, yetişmiş öğretim elemanı bulma, çalgıların üretimi ve standartlaştırılması vb. konularda çeşitli problemler yaşandığı bilinmektedir. Hâlihazırda üniversitelerin lisans programlarında bu alandaki dersleri yürüten öğretim elemanlarının deneyim ve görüşleri bu araştırmanın biçimlenmesi açısından önemli görülmüştür. Üfleme çalgıları konu alan bu araştırma kaval, mey ve zurna çalgıları üzerinde durmaktadır.

Türk halk müziği çalgılarının sınıflandırılması konusunda herkesçe kabul edilmiş bir şablon olmamakla birlikte Gazimihal’in (2001) ve Ögel’in (1991) yaptığı çalışmalar bu alanda araştırma yapan herkesin başvurduğu öncelikli kaynaklar arasında yer almaktadır. Bunların dışında Ataman (1938) ve Özergin (1967) ile Özbek ve arkadaşlarının (1989) Türk halk müziği çalgılarına yönelik çalışmaları bulunmaktadır. Yapılan sınırlı sayıdaki bazı lisansüstü çalışmaların da Türk halk müziği çalgılarının sınıflandırılması ve üfleme çalgılar üzerine olduğu görülmektedir.

Araştırmada Türk halk müziği çalgılarının başlıklandırılması için izlenen yol özellikle Picken’in (1975) ortaya koyduğu yaklaşıma benzer bir yapı içermektedir. “*Türk halk çalgıları*” ile “*Türk halk müziği çalgıları*” başlıkları her ne kadar aynı küme gibi görünse de aralarındaki önemli farkı da burada belirtmekte fayda görülmüştür.

Türk halk çalgıları, sadece Anadolu’da değil Türk kavminin yaşadığı geniş kıtalar coğrafyasında halkın kendi doğal imkânlarıyla ürettiği ve kullandığı çalgılardır. Buna karşın “*Türk halk müziği çalgıları*” ise aynı coğrafya anlayışı içerisinde “*Türk halk çalgıları*”nı içermekle birlikte başka kültürlerle ait bazı çalgıları da kapsamaktadır. Çalgının kendi imkânları başka müzik kültürlerinde kullanılmasına olanak sağlıyorsa bu durum söz konusu olmaktadır. Mesela keman, klarnet/gırnata bu duruma güzel örnekler oluşturmaktadır.

Yapısal bakımdan kaval kelimesi, birçok türleri ile karşımıza çıkan kamışsız, dilli veya dilsiz üfleme halk çalgılarını kapsamaktadır. Başka bir deyişle, temel özellikleri aynı olan, fakat üfleme şekli, perde sistemi ve yapısal bakımdan farklılıklar gösteren ve birçok farklı tipi olan dilli veya dilsiz, kromatik ya da diatonik, beş ya da yedi perde delikli, uzun ya da kısa, üfleme halk çalgılarının büyük bir çoğunluğunu kapsamaktadır. Bunları “kaval ailesi” şeklinde nitelendirebiliriz (Yurtçu, 2006, s. 8).

Cura mey, orta mey, ana mey olmak üzere üç çeşit mey vardır. Ana gövde, Kamış ve Kısaç olmak üzere üç parçadan oluşmaktadır. Kısaç kamışın uç kısmına takılmaktadır. Kısaç kamış üzerinde aşağı veya yukarı doğru itilir ve yaklaşık bir perdelik ses değişimi sağlanarak akort edilebilir. Gürgen, ceviz, erik vb. ağaçlarından yapılan mey gövdesi yaklaşık bir oktavlık ses genliğine sahiptir. Yedi önde/üstte, bir arkada/altta olmak üzere toplam sekiz tane melodi perdesi vardır. (Kastelli, 2014, s. 27).

Kaba Zurna, Orta Kaba Zurna ve Cura Zurna (Zil Zurna) olmak üzere üç çeşittir. Genellikle erik, kayısı, şimşir, ceviz, abanoz vb. ağaçlarından yapılmaktadır. Yaklaşık iki oktavlık ses mesafesi olan zurnanın üstte yedi, altta bir olmak üzere sekiz tane melodi perdesi bulunmaktadır. Arka tarafındaki perde, ön tarafındaki kamış kısmına doğru ilk iki perdenin arasına gelecek şekildedir. Perdeler yaklaşık 6-8 mm. çapında daire biçimindedir. Boyu 30 ile 60 cm. arasında değişmekte olup melodi perdelerinin bittiği kısımdan itibaren huni biçiminde genişlemektedir. Bu kısma kalak adı verilmektedir. (Kastelli, 2014, s. 32).

Amaç ve önem

Ülkemizde geleneksel müziklerin akademik hayata girişi 1970’li yılları bulduğundan geleneksel müziklerimizle ilgili akademik hayat belirli alanlarda dar çerçeveler içerisinde hala kendisine yol bulmaya çalışmaktadır. Özellikle Türk halk müziği üfleme çalgılarının eğitimi yönünde bugüne kadar kapsamlı veya yeterli araştırmalar yapılmamış olması araştırmamızın önemini oldukça arttırmaktadır.

Araştırma ülkemizin üniversitelerine bağlı mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda Türk halk müziği üfleme çalgılar alanında çalışmalarını yürüten öğretim elemanlarının alanda karşılaştıkları çeşitli problemleri ve çözüm yollarını ortaya koyarak ülkemiz öz değerlerinden olan halk müziğinin eğitimi/öğretimi alanına akademik bir katkı sağlamayı amaçlamaktadır. Bu amaçlar doğrultusunda araştırma:

Lisans düzeyinde mesleki müzik eğitimi veren kurumlarda halk müziği üfleme çalgıların eğitim süreci nasıldır? Probleminin yanıtını aramaktadır.

YÖNTEM

Bu çalışma lisans düzeyindeki mesleki müzik eğitimi kurumlarında yürütülen Türk halk müziği üfleme çalgılar eğitiminin, ilgili öğretim elemanları tarafından değerlendirilmesi amacıyla gerçekleştirilmiş nitel bir araştırmadır.

Araştırmada görüşme tekniklerinden biri olan görüşme formu yaklaşımı kullanılmıştır. “*Görüşme formu yöntemi, benzer konulara yönelmek yoluyla değişik insanlardan aynı tür bilgilerin alınması amacıyla hazırlanır. Görüşmeci, görüşme sırasında soruların cümle yapısını sırasını değiştirebilir, bazı konuların ayrıntısına girebilir veya daha çok sohbet tarzı bir yöntem benimseyebilir*” (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 150).

Araştırma Grubu ve Verilerin Toplanması

Bu araştırma örneklemini; ülkemizde lisans düzeyinde mesleki müzik eğitim veren kurumlarda Türk halk müziği üfleme çalgıları alanında görev yapan öğretim elemanlarından oluşmaktadır. Örneklem, rastgele seçilen bu 11 öğretim elemanından oluşmaktadır.

İlgili alan yazından konuyla ilgili kaynakların ve çalışmaların incelenmesi sonucu, ana problem ve alt problemler doğrultusunda bir soru havuzu oluşturulmuştur. Soru havuzundaki bu sorular konuya uygun başlıklar altında sınıflandırılmış ve alt problemlerle ilgisine göre elenerek genelden özele doğru sıralanmıştır. Oluşturulan taslak görüşme formuna, görüşmenin amacını açıklayan, kayıtların izin dâhilinde yapılacağı ve rahatsız olunacak bir durumda kaydın silinebileceği, görüşülen kişinin kimliğinin gizli tutulacağı ve kayıtların bu çalışma dışında kullanılmayacağı gibi görüşmecinin güvenini sağlayacak ifadelerden oluşan bir açıklama metni eklenmiştir. Uzmanların değerlendirmesi sonucu taslak formdaki sorulara alternatif sorular ve sondalar eklenerek görüşme formu son halini almıştır.

Yarı yapılandırılmış görüşme yaklaşımı, görüşme sırasında irdelenecek bir sorular veya konular listesini kapsar. Görüşmeci önceden hazırladığı konu veya alanlara sadık kalarak, hem önceden hazırlanmış soruları sorma, hem de bu sorular konusunda daha ayrıntılı bilgi alma amacıyla ek sorular sorma özgürlüğüne sahiptir (Yıldırım ve Şimşek, 2013, s. 150). “Görüşme formu yöntemi, benzer konulara yönelmek yoluyla değişik insanlardan aynı tür bilgilerin alınması amacıyla hazırlanır” (Patton, 1987).

Araştırma Grubunun Demografik Özellikleri

Araştırma verilerine katkı sağlayan uzmanların çalıştığı kurumların; Akdeniz Üniversitesi Devlet Konservatuvarı ve Güzel Sanatlar Fakültesi(3 Uzman), İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuvarı(2 Uzman), Ordu Üniversitesi Müzik ve Sahne Sanatları Fakültesi(1 Uzman), Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı(1 Uzman), Adnan Menderes Üniversitesi Devlet Konservatuvarı(1 Uzman), Ege Üniversitesi Devlet Türk Musikisi Konservatuvarı(1 Uzman), Karabük Üniversitesi Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi(1 Uzman), Afyon Kocatepe Üniversitesi Türk Müziği Devlet Konservatuvarı(1 Uzman) ve Düzce Üniversitesi Sanat ve Tasarım Fakültesi(1 Uzman) şeklinde oluştuğu görülmüştür.

Tablo 1. Uzman Grubunun Cinsiyetlere Göre Dağılımı

Cinsiyet	f	%
Kadın	0	0
Erkek	11	100
Toplam	11	100

Tablo 1’e göre görüşme yapılan 11 uzmanın tamamının erkek olduğu anlaşılmaktadır. Anadolu geleneklerine göre halk müziği ile ilgili çalgı çalan kişilerin genel olarak erkeklerden oluştuğu, bu durumun da özellikle üfleme çalgılarda çok belirgin bir hâlde ortaya çıktığı bilinmektedir. Anadolu müzik geleneklerinin, bu müziklerin akademik olarak ele alındığı programlara da akademisyenlerin cinsiyetleriyle yansıdığı söylenebilir.

Tablo 2. Uzman Grubunun Yaş Grupların Göre Dağılımı

Yaş Grubu	f	%
26-30 Yaş	1	8,33
31-35 Yaş	2	16,67
36-40 Yaş	2	16,67
41-45 Yaş	1	8,33
46-50 Yaş	3	25
51 ve Üzeri	2	25
Toplam	11	100

Tablo 2’ye göre görüşme yapılan uzmanların %58,33’ü 41 yaş ve üzerinde, %41,67’si ise 26-40 yaş aralığındadır. Bu sonuçlara göre uzmanların büyük bir kısmının lisans eğitimi sürecinin tamamlanmasından itibaren en az 19 yıllık tecrübeye sahip olduğu ve bu durumun da araştırmanın güvenilirliği açısından olumlu etkiler oluşturacağı düşünülebilir. Diğer taraftan üfleme halk çalgıları eğitimi veren akademisyenlerin tecrübelerinin bu çalgıların eğitim öğretim standartlarına ve ortamlarına da olumlu yansıtacağı değerlendirilebilir.

Tablo 3. Uzman Grubunun Mesleki Tecrübelerine Göre Dağılımı

Yaş Grubu	f	%
1-5 yıl	1	8,33
6-10 yıl	3	25
11-15 yıl	1	8,33
16-20	1	8,33
21-25	1	8,33
26-30	3	25
31 ve üzeri	1	16,66
Toplam	11	100

Tablo 3'e göre uzmanların büyük bir kısmının (%58,32) 16 yıl ve üzerinde tecrübeye sahip olduğu görülmektedir. Bu durum üfleme çalgılar alanında yeni kuşak eğitimcilerin az olduğunu ancak araştırma açısından elde edilen verilerin geçerlik ve güvenilirliğinin yüksek mesleki tecrübeden kaynaklı olarak olumlu değerlendirilebileceğini göstermektedir.

Tablo 4. Uzman Grubunun Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	f	%
Ön Lisans	1	8,33
Lisans	0	0
Yüksek Lisans	6	58,34
Doktora/Sanatta Yeterlik	4	33,33
Toplam	11	100

Tablo 4'e göre uzmanların birinin (%8,33) ön lisans mezunu olduğu, diğer on birinin (%91,67) ise lisansüstü programlardan mezun olduğu anlaşılmaktadır. Görüşme yapılan uzmanların oldukça büyük oranda lisansüstü eğitim almış olmaları araştırma verileri açısından olumlu değerlendirilebilir. Lisansüstü eğitim süreçlerindeki çeşitli ders ve tez süreçlerinin uzmanların problemleri gözlemleme, tespit etme ve çözüm üretme yaklaşımlarına olumlu etki yaratacağı beklenilebilir.

Tablo 5. Uzman Grubunun Eğitimini Verdiği Üfleme Çalgı Türlerine Göre Dağılımı

Uzman	Kaval	Mey	Zurna
U1	X		
U2	X	X	X
U3		X	
U4	X		
U5	X		
U6		X	X
U7	X		
U8	X		
U9	X		
U10	X		
U11	X		

Tablo 5'e göre uzmanların 10 tanesinin (%81,8) "kaval" eğitimi verdiği; sadece "mey" veya "mey" ve "zurna" eğitimini bir arada veren uzman sayısının 2(%18,18) olduğu; "kaval", "mey" ve "zurna" eğitimini bir arada veren uzman sayısının ise 1(9,09) olduğu görülmektedir.

Kavalın diğer çalgılara göre daha fazla yörede kullanılmasının ve coğrafi yaygınlığının bu tablonun oluşmasına etki ettiği düşünülebilir. Zurna çalgısı da birçok yörede farklı boyutlarda karşımıza çıkmasına ve Anadolu'da yaygın olmasına karşın, bu durumun zurnanın mesleki müzik eğitiminde kullanımına yansımadağı görülmektedir.

Bunun nedeni olarak da zurna ile ilgili akademik eğitim-öğretim materyallerinin eksikliği düşünülebilir. Anadolu'nun her yerinde yaygın olan bu çalgının henüz mesleki müzik eğitimi verilen akademik kurumlarda yeterince varlık oluşturamaması düşündürücüdür.

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın verilerin toplanmasında örneklem olarak seçilen 12 üfleme çalgı eğitimcisine 10 adet açık uçlu sorudan oluşan görüşme yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulanmıştır. Elde edilen veriler analiz edilmiş ve yorumlanmıştır.

“Üfleme çalgıların eğitim-öğretim sürecinde kullanılan materyaller ve yöntemler nelerdir?”

Görüşme formunda yer alan ve bu alt problem cümlesine dönük olarak hazırlanan sorulara uzmanların verdikleri cevaplar aşağıdaki şekildedir.

Soru 1: Uzmanlık alanınıza giren çalgının/çalgıların eğitim öğretim süreçlerini planlarken materyal kullanıyor musunuz? Kullanıyorsanız bunlar nelerdir?

U1: İşitsel ve görsel kaynaklar, web sayfaları, metotlar, ders notları, özel repertuar.

U2: Ülkemizde bu konuda ün yapmış, TRT sanatçıları ve müzik sektöründe kendini bu konuda kanıtlamış icracıların, varsa metot kitapları veya, görsel ve işitsel ses kayıtlarının dinletilmesi, enstrüman öğreniminde etütten çok TRT repertuarında öğrencinin aşına olduğu halk türküleri.

U3: Metot, Ders notları, Özel Repertuar, Görsel-İşitsel Kayıtlar.

U4: Eğitim aldığım dönemdeki bilgilerim kendi eğitimliğim zamanındaki tecrübelerle göre hazırlamış olduğum repertuar ve egzersizler ile dersleri yürütmekteyim. Ayrıca gerektiğinde başka akademisyen meslektaşlarımızla fikir paylaşımında bulunmaktayım.

U5: Devlet Türk musikisi konservatuarlarının Kaval eğitim müfredatları, Kaval eğitim metotları, makamsal tutuşları pekiştirecek ve geliştirecek etütler, TRT halk müziği repertuarı çalgısal ve kırık havalardan örnek eserlerden faydalanmaktayım.

U6: İşitsel ve görsel kaynaklar, web sayfaları, metotlar, ders notları, özel repertuar.

U7: Kendi özel ders notlarım ve müfredat doğrultusunda özel repertuar.

U8: Çalgının eğitim süresini planlarken öncelikle uygun üfleme ve tutuş pozisyonları, görsel ve ergonomik uygunluk üzerine çalışmalar kullanılmaktadır. Sonrasında çeşitli seviyelerde hazırlamış olduğum etüt ve egzersiz çalışmaları bunun akabinde ise TRT repertuarından çeşitli yöre tavırları ve makamsal dizileri konu alan eserler kullanılmaktadır. Tüm bu materyaller öğrencilere uygunluk açısından çeşitli seviyelerde değişiklik gösterebilmektedir.

U9: Görsel, işitsel ve yazılı dokümanlardan yararlanmaktayım. Bunlar; dilsiz kaval metodu, etütler, ders notları, halk müziği repertuarı, bireysel hazırlamış olduğum ders notları.

U10: Kaval-ney metotları, TRT repertuarı ve özel ders notları.

U11: 2006 yılında Sanatta Yeterlik tezime konu olan, kaval için yazılmış teknik-melodik çalışmalardan oluşan çalışma dağarcığı, kaval eğitiminde kullandığım ana/temel materyali oluşturmaktadır. Bu materyale ek olarak, TRT Yayınları THM Repertuarı dağarcığı da bizim için başlıca kaval eğitim materyalidir. Bunun dışında ilerleyen lisans düzeyi sınıfları için özellikle Bulgaristan menşeli kaval eğitim metot ve işitsel/görsel kaynakları ile kişisel uluslararası deneyimler ile elde edilen diğer (Orta Asya, Rusya vb.) coğrafyalara ait kaval için uygulanabilir ve

geliştirici nitelikteki repertuar da ek materyal olarak sayılabilir. Ayrıca elbette günümüz internet teknolojisinin de sağladığı olanaklar genişçe kullanılmakta, dinleme/izleme-analiz etme, dinleme/izleme-öğrenme, dinleme/izleme-bağımsız uygulama ve dinleme/izleme-birlikte çalma (eşlik etme ve/veya solo çalma) gibi eylemlerle, çeşitli seviyelerdeki öğrencilere yönelik ders içeriği ve işleme şekli daha da zenginleştirilmektedir.

Elde edilen bulgulara göre, üfleme çalgıların teknik yapısına uygun TRT repertuarındaki türkülerin, öğretim sürecine önemli şekilde etki ettiği, uzmanların kendi eğitim süreçlerindeki kazanımlarından oluşturdukları etüt veya egzersizlerin de yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Bazı uzmanların kendilerine ait basılı metot çalışmaları olduğu, bunun yanında uzmanlar tarafından eğitim-öğretim materyali olarak seçilen görsel ve işitsel kaynakların da derslerde yazılı materyaller kadar etkili kullanıldığı anlaşılmaktadır. Bu durum yazılı eğitim-öğretim materyali eksikliğinin yanında geleneksel aktarım koşullarından usta-çırak ve meşk sistemi gibi yolların bir benzerinin yaşatılmasına dair bir çaba olarak da değerlendirilebilir.

Soru 2: Kendinize ait bir metot yayın çalışması var mı?

U1: Yayınlanmış metodolojik bir çalışmam yok. 8 senelik eğitim öğretim tecrübeme göre oluşturduğum ve oluşturmaya devam ettiğim ders notlarım mevcut.

U2: Hayır yok.

U3: Metot 2012 yılında basıldı. Mey'in tanıtımı, tarihçesi, sınıflaması bakımı, ana ve ara seslerin elde edilişi, aralık çalışmaları, etütler, parmak egzersizleri ve pekiştirici eser örneklerinden oluşmaktadır.

U4: Kendime ait herhangi bir metodolojik çalışma yok ama yüksek lisans tezimde yer alan bir müfredat çalışmam bulunmakta. Bu çalışmayı daha işlevsel hale getirmek ve metodolojik bir çalışma yapmak için çaba harcıyorum.

U5: Dilli ya da dilsiz Kaval üzerine bir metot çalışmam yok.

U6: Üniversitelerin lisans düzeyindeki mey çalgısı eğitimi için 2019 yılı mayıs ayında sunmuş olduğum bir müfredat önerisi bulunmaktadır. 4 sene için planlanmıştır. TRT repertuarındaki seçilmiş sözlü ve oyun havalarının yanı sıra Anadolu ezgilerinden de faydalanılmıştır.

U7: Sanatta yeterlik tez çalışmam "Başlangıç Seviyesinde Dilsiz Kaval Metot Çalışması" son aşamadır. Tamamlandığında, ön lisans seviyesinde (4 yarıyıl, yükseköğretim seviyesinde) eğitimde kullanılabilecek bir metot ortaya çıkacaktır.

U8: Henüz yayınlanmamış ancak eğitim ve öğretimde kullanmakta olduğum metodolojik bir çalışmam var. Kullandığım metot içerisinde çeşitli etüt ve egzersizler, makamsal dizileri ve çalgıdaki yöre tavırlarını kavrama açısından çeşitli eserler içermektedir.

U9: Bireysel olarak dönemlere ve çalgılara göre (mey, kaval, zurna) hazırladığım metodolojik ders notları mevcut. (Yörelere, temel üfleme tekniklerine ve basitten karmaşığa)

U10: Türk Halk Müziğinde kaval ve neyin kullanımı adlı bir çalışmam var. Etüt ve yöresel tavırları gösteren eserler.

U11: Sanatta yeterlik tezi olarak: "Bir Performans Aracı Olarak Kaval ve Teknik Gelişimi" başlıklı çalışmam vardır. Bu çalışmanın özellikle uygulama kısmı, kendi birikim, deneyim, gözlem ve eğitim-öğretim uygulamalarıma dayanan özgün bir çalışmadır. Çünkü bu çalışmada: 1991 yılı itibari ile göreve başladığım yıllardan itibaren, büyük ağırlığı 2001 yılına kadar öğrenciler ile birebir deneyimleyerek oluşturulmuş ve kaval için yazılmış teknik-

melodik çalışmalar (etütler) yer almıştır. Ayrıca söz konusu tezin bir bölümü olarak çalışmaya dâhil edilen bu etütler, tezin yapıldığı 2006 tarihinden itibaren, nitelik, nicelik ve metodolojik yönden geliştirilmeye devam etmekte ve özgün bir kaval metodu formatında yayına hazırlanmaktadır.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, “mey” ve “kaval” için yazılmış birkaç çalışma olsa bile uzmanların büyük kısmının Türk halk müziği üfleme çalgıların eğitim-öğretiminde kullanılacak basılı bir metot çalışması bulunmamaktadır. Uzmanlar metodolojik çalışma olarak yayımlamasalar bile, üfleme çalgılara göre, TRT Türk Halk Müziği (THM) repertuarından seçilmiş veya kendi birikimlerinden hareketle hazırladıkları ezgi dağarcıklarını, kolaydan zora doğru seçmeli bir şekilde oluşturdukları yazılı kaynakları öğrencileri ile ders notları şeklinde paylaştıklarını belirtmişlerdir. Akademide görev yapmakta olan eğitimcilerin büyük çoğunluğunun alandaki eksikliği bilmelerine ve çeşitli ders notlarına sahip olmalarına rağmen metot çalışmalarının basılması ve ilgililerce kullanılabilmesiyle ilgili çalışmalara çok fazla yönelmedikleri düşünülebilir.

Soru 3: Sizce uzmanlık alanınızda olan THM üfleme çalgısının/çalgılarının eğitimi-öğretimi açısından ideal başlangıç yaşı kaç olmalıdır ve toplam eğitim süresi kaç yıl olmalıdır? Nedenleriyle kısaca açıklayabilir misiniz?

U1: Dilsiz kaval öğretimi için ideal yaş 15 olmalıdır. 15 yaşındaki bir kimsenin (istisnalar dışında) THM’nde hemen her üfleme çalgısını çalmak için yeterli fizyolojik özelliklere sahip olduğunu düşünüyorum. Toplam eğitim süresi 8 yıl olmalıdır. İlk 2 sene çalgı öğrenimine ait temel beceriler (oturuş, tutuş, üfleme gibi pozisyon ve teknikler), musiki unsurları (makam, dizi, usûl vb.). Sonraki 4 sene yöresel tavırlar (gerek çalgıya yönelik gerekse başka çalgılardan veya vokal icralardan uyarılama). Mahalli icralar beslediğimiz asıl kaynaklar olup çeşitlilik açısından oldukça zengindir. Dolayısıyla çalgı eğitiminde en önemli ve zaman alan kısmın tavrısal ve üsluba yönelik icralar olduğunu düşünüyorum. Daha sonraki 2 sene (dünya etnik müzikleri – Bulgaristan vb.) Dilsiz kaval 17 perde sisteminde bulunan perdelerin dışında bünyesinde birçok perdeyi barındıran bir fizyolojiye sahiptir. Bu, dünya müziklerinin icrasının yapılabirliği açısından uygun bir özelliktir. Bununla beraber başka kültürlerin müziği ile ilgilenmenin ufuk açıcı olduğu kanaatindeyim. Toplam eğitim süresi boyunca çalgı öğretimine ayrılan haftalık ders saati de önem arz etmektedir (örneğin 4, 6 vs.).

U2: 15’ten küçük olmamalıdır. Nefesli Saz çalacağı için, daha önceki yaşlarda vücudunun çalışma prensiplerini algılayabilecek durumda değildir. Nefes alıp verirken hangi sistemlerin devreye gireceğini bilemeyebilir.

U3: Bu çalgının eğitim-öğretimine Lise çağında (15 yaş) başlanmalıdır. Toplam eğitim süresi 7-8 yıl olmalıdır. Tüm yapısının ağaç olması bu yüzden ortamın sıcaklığından, neminden çok kolay etkilenmesi sonucu standartlaştırılmayan perdesiz bir çalgı olması, üfleme şiddeti, dudak-parmak pozisyonlarının kontrolünün sağlanmasındaki güçlükler nedenleriyle süre 7-8 yıl olmalıdır.

U4: Orta öğretim yaş sınırı idealdir. Müzik eğitimi için daha erken yaşlarda eğitime başlanmalıdır. Fakat nefesli çalgılar açısından çocuğun gelişimi açısından orta öğretim yaşının uygun olduğu kamsındayım.

U5: Dilli Kaval eğitimi başlama yaşı 8 ideal bir yaşdır. İlköğretim sürecinde 4 yıl müzik derslerinde eğitimde öğrenme alanları bakımından ve kas gelişimleri bakımından önemli bir zaman aralığıdır. 4 yıllık eğitim sürecinde Dilli Kaval öğrenimi teknik ve fiziksel açıdan yeterli bir süre olduğunu düşünmekteyim. 4 yıllık süreç içerisinde teknik olarak makamsal olarak tutuş pozisyonları, nefes ve üfleme teknikleri, icra da özgüvenin yerleşmesi yeterli bir süreçtir. Dilsiz Kaval eğitimi başlama yaşı 14 ideal bir yaşdır. Üniversite müzik eğitimi öncesi 4 yıllık eğitim

sürecinde tutuş, makamsal pozisyonlar, nefes ve üfleme tekniklerinin öğretimi ve sonrasında icra için yeterli bir süreçtir.

U6: Mey Anasanat dalında ideal başlangıç yaşı kişinin fiziksel gelişimini tamamladıktan sonra zihinsel gelişimi de tamamlandığı yaş sınırları içinde (12-14) yaşları arasında başlamalıdır. Eğitim en az 8 sene olmalıdır nedeni ise enstrümanı tanımak, geçmişini bilmek, icracılarını tanımak, çalgı eğitimine başlamak, icraya geçiş ve uzmanlık olarak benimsemek bu süreler göz önüne alındığında eğitim süresi en az 8 sene olmalıdır.

U7: 10 yaş. Orta öğretim çağına gelmiş olan çocuklar, fiziksel açıdan bu çalgıyı çalabilecek özelliklere sahiptir. 12 yıl (orta-lise-üniversite). Çalgının, tüm teknik icra özelliklerini kullanılarak, ustalık safhasında icra edilebilmesi için eğitim süresinin 12 yıl olması uzun bir süre değildir.

U8: Dilsiz kaval eğitimi için ideal başlangıç yaşı 10 ve üzeri olmalıdır. Her çalgıda olduğu üzere kaval çalgısının eğitimi için de küçük yaşlarda eğitime başlaması önerilir. Ancak çalgının nefesli oluşu ve ergonomik tutuş pozisyonundan dolayı 10 ve üzeri yaşlarda uygunluk açısından daha doğrudur. Bu nedenle kaval çalgısının eğitiminden verimli sonuçlar elde edilebilmesi açısından orta öğretim, lise ve lisans olmak üzere 12 yıl ve üzeri eğitim önerilir. Ancak günümüzde Türkiye de kaval eğitimi veren kurumlara baktığımız zaman sadece lisans evresinde eğitimin sürdürüldüğünü görmekteyiz. Bu da sıfırdan başlayan bir öğrenci açısından yeterli görülmemektedir.

U9: Bireyde istedik yollar ile şekillenen eğitim süreci mey, zurna ve dilsiz kaval için farklılık göstermektedir. Ancak konu sınırlandırılması içerisinde örnek verilecek olursa dilsiz kaval çalgısına başlama yaşı 15 yaş olabilir. Eğitim süresi ise Lise+Lisans+Y. Lisans+Doktora şeklinde devam edebilir.

U10: İdeal başlangıç lise döneminde. Lise+Lisans+Yüksek Lisans+Doktora=14 yıl

U11: Bu konu, müzik eğitimcilerince her çalgı için eğitim-öğretime başlama yaşının uygunluğu açısından birbirinden farklı değerlendirmelerle cevaplanabilmektedir. Örneğin, İTÜ TMDK Çalgı (Eğitimi) Bölümü'nde 1976 yılından bugüne kadar farklı başlama yaşı ve sürelerini esas alan eğitim-öğretim uygulamalarının çıktıkları, bize bu konuda bazı değişik doneler vermiştir. Kuruluşundan itibaren "Çalgı Eğitimi Bölümü"nde tüm çalgılar için ilköğretim sonrasında, ortaokul birinci sınıftan (6. sınıftan) eğitime başlatılacak şekilde ön görülmüş yaklaşık 11-12 yaş aralığını kapsayan başlangıç yaşı ve hazırlık sınıfı, ortaokul, lise ve lisans seviyelerini içeren 11 yıllık eğitim-öğretim süreci uygulanmakta iken, ülkemizde yaşanan siyasi değişikliklerin, milli eğitim bazında eğitim-öğretim program ve mevzuatını da etkilemesi sonucunda, eğitimin ilk 8 yılının kesintisiz yapılmasının zorunlu hale getirilmesi ile Çalgı (Eğitimi) Bölümü'nün ortaokul kısmı yaklaşık 17-18 yıl boyunca, uzun bir dönem devre dışı kalmış ve bu süreç içerisinde İTÜ TMDK'nda da bu bölüme 9. sınıftan yani lise devresinden itibaren öğrenci alınmaya başlamıştır. Böylece "zorunlu olarak" çalgı eğitimi de 11 yıldan, sadece lise + lisans kapsayan 8 yıllık süreye düşmüştür. Bu dönem içinde, çalgı eğitiminin genel durumunun nitelik açısından bu uygulamadan nasıl etkilendiği de gözlemlenmiştir. Bu döneme has henüz bir bilimsel araştırma-yayın yapılmamış olsa da, genel görüş ve izlenimler açısından, sonuçları itibari ile bazı çalgılar için bu sürenin yetersizliği gözlemlenirken, bazılarının da konservatuarda uygulanagelen mevcut eğitim müfredatı, standardı ve kalitesine göre düşünüldüğü kadar olumsuz etkilenmediği de gözlemlenmiştir. Bu gözlemin sonuçları mezun öğrencilerimizin kariyer durumlarının da bireysel bazda izlenmesi ile teyit edilebilmektedir. Zira bu dönemde eğitime başlayarak mezun olan Çalgı Bölümü öğrencilerinin birçoklarının, aldıkları eğitimin sonucunda geldikleri "tatmin edici seviyede" çalgı icra düzeyleri ile günümüz müzik endüstrisinde ve çeşitli kurumlarda memnun edici bir mesleki temsiliyete sahip

oldukları bilinmektedir. Üstelik bunların arasında çalgıya liseden itibaren sıfırdan başlayanlar da mevcuttur. Bu çalgılardan birisi de kavaldır. Dolayısıyla bu gözlemlere dayanarak, kavala başlangıç yaşının ortalama 15 olmasının meslek çalgısı olarak kaval eğitiminde büyük bir zaafiyete sebep olmadığı sonucuna varmak yanlış olmayacaktır. Ancak elbette daha erken yaşların fiziki yapısı da düşünülerek, örneğin ilkokul sonrası yani 10-11 yaşlarının hem kavrama becerisi, hem süre verimliliği açısından daha iyi sonuçlar vereceğini söylememiz de gereklidir. Zira geçtiğimiz yıllarda 4+4+4 “kesintili” eğitime geçilmesi sonucunda İTÜ TMDK’da, İTÜ TMDK Müzik Ortaokulu’nun kurulması ile yine eskiden olduğu gibi, daha küçük yaşta öğrenci alınabilmesi imkânı doğmuştur. Ve bu süreç tüm çalgılar açısından yeniden düzenlenmiş, ortaokul, lise ve lisansı kapsayan toplam süre 12 yıla çıkmış ve bu noktada çalgılar açısından genel olarak daha uygun bir eğitim-öğretim süreci elde edilmiştir.

Elde edilen verilere göre, uzmanların büyük bir çoğunluğu geleneksel Türk halk müziği üfleme çalgı eğitimine başlamak için uygun olan yaş aralığını 10-15 yaş olarak tanımlamışlardır. Bu konuda sadece bir uzman, yaş aralığını 8 yaş olarak önermiştir. Ayrıca uzmanların büyük kısmı eğitim-öğretim sürecinin ideal olarak 8 yıl, bazıları da 12 yıl sürmesini önermişlerdir. Uzmanların başlangıç yaşı önerilerine etki eden sebepler arasında çocukların fiziksel ve duygusal hazır bulunuşluğa ulaşma yaşını düşünmelerinin etkili olduğu söylenebilir. Fiziksel gelişimle birlikte nefes kontrolünün de bu yaşlarda ancak söz konusu olabileceği uzmanlarca değerlendirilmiştir. Üfleme çalgıların eğitim-öğretim süresinde de ilk dört yılı temel davranışlar olarak değerlendirilen; duruş-oturuş, dizi ve makam çalışmaları, üfleme teknikleri vb. kazanılması, sonraki dört yılı ise yöre tavırlarının, türkülerin icra biçimlerinin, usta icracılardan esinlenme ve farklı türdeki müzikleri üfleme çalgılarla icra edebilme kazanımlarının oluşması için değerlendirdikleri görülmektedir.

Soru 4: Eğitim-öğretim sürecinde mahalli/yerel veya usta sanatçılara ait işitsel görsel kaynaklardan faydalanyor musunuz? Veya öğrencileri onlarla bir araya getirecek etkinlik planlamaları (atölye, konser, seminer vb.) yapıyor musunuz?

U1: Mahalli icracılara ait işitsel ve görsel kaynaklardan oldukça faydalanyorum. Kendi imkânlarım dâhilinde öğrencilerimi düzenli olarak bazı kaynak kişilerle ve onların doğal ortamlarında buluşturuyorum.

U2: Evet. Bu kişilerin video kayıtları derslerde öğrencilerle birlikte izlenir ve değerlendirmesi yapılır.

U3: Evet. Konser ve workshop’lar yapıyorum.

U4: Çaldığımız çalgının hem yöresel hem virtüöz düzeyindeki sanatçılarının dinlenmesi ve tekniklerinin incelenmesi çok önemli bir durum ve bunu uygulamaktayım. Ayrıca derslerin bir bölümü zaten bir atölye çalışması şeklinde uygulanmakta bu çalışmalar dönem sonlarında veya özel günlerde sergilenmektedir.

U5: Dilsiz Kaval eğitiminde mahalli ve yöresel icraların öğrencide yol gösterici olduğuna inanmaktayım. İlgili yörenin ve çalımdaki tavırsal özelliklerin öğrencide oluşması bakımında usta-çırak ilişkisi gibi bir yaklaşım çok faydalı olmaktadır. İmkânlar doğrultusunda atölye, konser, ustaları ziyaret gibi fırsatlar yaramaya çalışmaktayım.

U6: Geçmişte bu işi usta çırak ilişkisi ile icra eden usta ve mahalli sanatçılara derslerimde yer vermektayım. Öğrencilerimle her dönem sonu ders etkinliği konseri yapmaktayım.

U7: Mahalli ve usta icracıların performansları, müfredat içeriklerine göre sıkça faydalandığımız, önem arz eden kaynaklardır. Mümkün olduğunca solo ve toplu konser çalışmaları (okul dışı usta icracıların da katılımları

ile öğrenci konserleri) yapılmaktadır. Profesyonel icracıların daveti ile seminer ve atölye çalışmaları yapılarak bu etkinliklere öğrencilerin katılımları teşvik edilmektedir.

U8: Eğitim ve öğretim sırasında çeşitli icracıların (yerel ve profesyonel) kayıtlarından işitsel ve görsel olarak yoğunlukla fayda sağlamaktayız.

U9: Evet, bu konuda bizim için en önemli kaynaklardan biri mahalli ve usta sanatçıların görsel ve işitsel videolardır. (atölye, konser, seminer vb.) çalışmalarımız aktif bir şekilde devam etmektedir.

U10: Zaman zaman yapılmakta.

U11: Özellikle orta ve orta-üst seviyedeki öğrencilere yönelik, yukarıda da (3. Sorunun cevabında) belirttiğim gibi, hem internetten faydalanılarak görsel/işitsel medya aracılığı ile ulaşılan kaynaklar, hem de bazı kişisel arşivlerdeki kayıtlar kullanılmaktadır. Dünya’da ve Türkiye’de ilk defa İTÜ TMDK’nda 2014 yılında düzenlediğimiz “Uluslararası 1. Kaval Sempozyumu” ile öğrenci ve bu alan etrafında çalışan akademisyenleri, Türkiye ve dünyanın çeşitli bölgelerinden gelen icracı ve akademisyenler ile bir araya getirdiğimiz ve sonuçları bildiri kitabı olarak yayınlanan, önemli bir uluslararası akademik ve sanatsal faaliyet gerçekleştirdik. Ancak daha küçük yapılanmalar ve organizasyonlar ile de benzer çalışmaların belirli aralıklarla sürdürülmesi önemli bir ihtiyaçtır. Diğer yönden, en önemli ve sürdürülebilir yöntem ise mutlaka “meşk” ile öğrenmeyi desteklemek olmalıdır. Çünkü öğrencinin icracıyı birebir izlemesi, gözlemlemesi, teorik olarak açıklanması zor olabilecek birçok müzik unsurunun öğrenci tarafından daha rahat ve hızlı kavranmasına yol açacaktır. Meşk uygulamaları mümkün olan koşullarda, dönem içerisinde birkaç defa öğrenci ile profesyonel ve/veya mahalli icracıları aynı ortamda, mümkünse ders içerisinde buluşturarak, fakat mutlaka rutin olarak öğretmenin icracı kimliğini derste yoğun olarak kullanması, yani derse icra anlamında katılımcı olması ile “öğretmen-öğrenci meşki” şeklinde uygulanmalıdır. Bu faktörler öğrencinin derse ve çalgısında ilerleme kaydetme isteğine motivasyonu açısından çok çok önemlidir.

Uzmanların tamamının yerel/mahalli veya usta sanatçılara ilişkin görsel işitsel kaynakları derslerde kullandıkları görülmektedir. Ayrıca imkân bulan sınırlı sayıda uzmanın öğrencileri onlarla bir araya getirecek atölye çalışmaları yaptıkları da anlaşılmaktadır. Uzmanların tamamı üfleme çalgıların kullanıldığı yarıyıl veya yılsonu etkinlikleri gerçekleştirdiklerini dile getirmişlerdir. Önceki bulgularla tutarlı olarak uzmanların görsel işitsel kaynaklardan yararlandıkları anlaşılmaktadır. Yerel ve kişisel icra, tavır ve üslup anlayışlarını gösterebilmek adına teknolojinin sağladığı imkânlardan mümkün olduğunca faydalanılmaya çalışıldığı söylenebilir. Bir uzman da geleneksel aktarım yolu olarak meşk sisteminin mutlaka kullanılması gerektiğini ve bunun için ustalarla bir araya gelme planlamalarının önemini vurgulamıştır. Ayrıca yarıyıl ve yılsonu konser ve dinleti faaliyetlerinin yapılıyor olması da hem çoğunluğu konservatuvarda yürütülen çalgı eğitiminin bir gereği hem de mesleki müzik eğitiminin kamuyla paylaşılan somut bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Soru 5: Eğitim-öğretim süreçlerinde çalgıya göre izlediğiniz bir yöre sıralaması var mı?

U1: Belirli bir sıralama yapıyorum ancak bu her öğrenciye göre farklılık gösterebiliyor. Bu sıralamayı yaparken öğrencinin yetişmiş olduğu çevreye ait yerel müzikleri ve/veya ilgi duyduğu yerel müzikleri dikkate alıyorum. Örneğin; yöresine ait yerel müziklerden beslenmiş Trabzon’lu bir öğrenciye öğretim açısından Trabzon ve çevresini öncelikli tutuyorum. Öğrencinin, aşına olduğu icrâlardaki motifleri yapmaya çok daha yatkın olduğunu düşünüyorum.

U2: Daha çok öğrencinin o çalgıdaki yeterlilik durumuna göre eğitim öğretim planlaması yapmaktayım.

U3: Zorluk derecesine göre, önce çalgının repertuarının hâkim olduğu yöreler, sonra tüm yöreler seslendirilir.

U4: Herhangi bir yöre sıralaması yok ama bir dizi sıralaması uygulamaktayım.

U5: Elbette var. Kolaydan zora doğru bir süreç izlemektedir. Öncelikle çalgısal eserlerle başlayarak kırık havalarla devam eden sonrasında yörelerin uzun havalarını icrası konusunda kolaydan zora doğru bir yol izlemektedir.

U6: Doğu ve Güneydoğu Anadolu'dan alınmış karışık ezgiler icra edilirken, ilerleyen dönemlerde Orta Anadolu ve Batı Anadolu'ya doğru ilerleyen bir repertuar sıralaması vardır.

U7: Kesinlikle hayır. Çalgı eğitiminde, yörelere göre bir sıralaması yapmanın eğitim açısından öğrenciye bir kazanç sağlayacağını düşünmüyorum.

U8: Genellikle "Halaylar, Barlar, Zeybekler, Azeri, Teke, Karadeniz, Silifke, Orta Anadolu ve Balkan eserleri" sıralamasını kullanıyorum. Tabi ki bu sıralamaya öğrencinin durumuna göre ek ilaveler yapılabilmektedir.

U9: Yörelere göre hazırlanmış bir repertuar olmakla beraber bahse konu repertuar ders planına göre değişiklik göstermektedir.

U10: Yöreden ziyade, makam (ayak)'a uygun ve seviyeye uygun eserler.

U11: Temel eğitimde tam olarak bir yöre sıralamasından bahsedemesek de, Türk makam müziğinde kullanılan ana makamların halk müziğindeki izdüşümleri/benzerleri olan ("ayak" vb isimlerle anılan) dizi yapılarının, herhangi bir "makam teorisine" dayandırılmadan, yapısal özelliklerinin çalgı üzerinde kavranmasına yönelik bir yaklaşım ve yöntemin benimsendiği bir süreçten bahsedebiliriz. Ancak ilerleyen dönemlerde (orta/orta-üst seviyelerde), her yöre, ders takibi ve müfredat düzeni açısından, coğrafi bölgeler bazında bir yaklaşımla, ayrı ayrı ele alınmaktadır.

Elde edilen verilere göre, uzmanların genel olarak çevreden evrene ilkesini gözeterek bir yöre sıralaması yaptığı görülmüştür. Çoğunlukla öğrencilerin doğup büyüdüğü yöresinden edindiği müziksel hafızasına yönelik bir eğitim sırası oluşturulmaktadır. Genellikle başlangıçta kırık havalar ve o havaların dizilerine yönelik çalışmalar yapıldıktan sonra uzun hava ve uzun hava dizilerine yönelik çalışmalarla sıralanmaktadır. Bir uzmanın da eğitim-öğretimde kullandığı ezgileri Doğu Anadolu'dan başlayarak seçtiğini sonra Orta ve Batı Anadolu'dan ezgilere geçiş yaptığını belirtmiştir. Bazı uzmanlar ise yörelere göre bir sıralama yerine makam-dizi ilişkisi üzerinden bir sıralamayla ilerlediklerini belirtmişlerdir. Uzmanların genel olarak eğitimin temel ilkelerine (yakından-uzağa, çevreden-evrene, bilinenden-bilinmeyene, kolaydan-zora vb.) bağlı kalmaları olumlu olarak değerlendirilebilir. Bu ilkeler çerçevesinde dersler bireysel yapıldığından dolayı her öğrenciye göre belirli sıralamaların oluştuğu da düşünülmelidir.

Soru 6: Öğrencilerinizi ölçme değerlendirme amacıyla dönem ya da yılsonunda konser/dinleti/resital etkinlikleri yaptığımız oluyor mu? Sınavdan farklı bir sonuç elde ettiğinizi düşünüyor musunuz?

U1: Konser/dinleti/resital etkinlikleri henüz yapmadım.

U2: Evet yapılmakta. Burada öğrencilerin yıl içindeki performanslarından daha iyi bir performans elde edildiği görülmektedir. Öğrenciden öğrenciye konser adı altında, öğrencinin tamamen kendi inisiyatifi ile seçtiği konser repertuarı ve oluşturduğu ekip arkadaşları ile birlikte, elde ettiği güzel bir konser sunumunun ardından kendinde bıraktığı özgüven duygusu, çalgı ile ilgili yaşamış olduğu sıkıntıları yenmesinde önemli bir motivasyon görevi görmektedir.

U3: Evet. Ders içi çalışmaların sahne performanslarıyla pekiştirildiği dinletiler ve konserler yapılmaktadır. Sınavdan daha etkili sonuç alındığına inanıyorum.

U4: Ölçme değerlendirme amacıyla konser veya resital çalışması yapmamaktayım. Fakat konser ve resital çalışmaları öğrencilerin kendilerini ölçmesi ve değerlendirmesi açısından çok önemli bir çalışma. Bu tür çalışmaları öğrencilerime uygulamaktayım. Çalgı alanında sınavın gerekli olduğu düşünmekle beraber tek başına yeterli olduğunu düşünmemekteyim. Değerlendirmenin en önemlisinin ders içerisinde yapılan değerlendirme olduğunu düşünmekteyim.

U5: Öğrencilerin ders içerisinde gelişimini takip etmekteyim. Konserlerde göstermiş olduğu performans ölçme ve değerlendirmede önemli bir göstergedir. Kişisel sınav ya da komisyon karşısı sınavlar heyecan faktörü öğrencinin performansını olumsuz etkilemektedir.

U6: Ölçme yöntemi olarak sınav yöntemini tercih ediyorum.

U7: Dönem ve yılsonu konserleri yapılmaktadır, fakat bu etkinlikler (konser/dinleti/resital) ölçme ve değerlendirme çerçevesinde değerlendirilmemektedir. Öğrencilerin, konser ve sınav performansları açısından aynı kriterlerle değerlendirmeleri söz konusu değildir.

U8: Ölçme ve değerlendirme olarak komisyon önünde bireysel icra sınavı yapılmaktadır. Yılsonu konser, dinleti, resitaller öğrencilerin bitirme dersi çıktısı olarak kendi inisiyatifleri doğrultusunda gerçekleştirilmektedir.

U9: Sahne performansı dersinde bireysel çalgıları ile icra ve bu çalgıyı tanıtıcı sunum yapmalarını istiyoruz.

U10: Evet.

U11: Aslında sınav ya da konser/dinleti kavramlarının çalgı alanında birbiri ile daha iç içe, bağdaşık uygulamalar haline getirilmesi, değerlendirme uygulamasının adı ister "sınav", ister konser veya dinleti" olsun, uygulama biçiminin bu yönde düzenlenerek adeta bir mini konser veya dinleti havasında yapılması, hem öğrenciye daha anlamlı bir hedef koymak, hem de uygularken sahne tecrübesi kazanması açısından daha anlamlı ve verimli olacaktır. Bu anlamda yalnızca jüri karşısında yapılan sınavlarımız, seyirci karşısında yapılmaması yönü ile bu tanımdan farklı olsa bile, uygulama biçimi yönünden, bir dinleti biçiminde yapılmaktadır. Diğer yandan çeşitli okul içi etkinlikler ile de öğrencinin solo ve birlikte çalma becerilerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Uzmanların bir kısmı heyecan faktöründen dolayı seyircili gösterilerin performansa olumsuz etki yaratabileceğinden endişe duydukları için değerlendirme amaçlı bu yöntemi tercih etmediklerini belirtmişlerdir. Buna karşın uzmanların tamamı konser ve dinleti faaliyetlerini eğitim-öğretimin önemli bir parçası olarak görmekte ve çok faydalı olduğunu belirtmektedirler. Üfleme çalgılarıyla ilgili yapılan konserlerin veya dinletilerin, öğrencilerin sınav performansına göre motivasyonunu olumlu veya olumsuz etkileyebildiği değerlendirilebilir. Ölçme-değerlendirme amacı taşınmasalar bile konser veya dinletilerin; öğrencilerin topluluk olarak hazırlanma süreçlerinde edindikleri kazanımlar, müzikal yönden birlikte hareket edebilme kazanımları, müziksel ürün

sunabilmek için düzenli hazırlık aşaması ve dinleti sonu meydana gelen özgüven, öğrencilerin sınav esnasından daha fazla başarı duygusu oluşumun meydana getirme gibi pozitif katkıları olduğu söylenebilir.

Görüşme formunda yer alan ve bu alt problem cümlesine dönük olarak hazırlanan sorulara uzmanların verdikleri cevaplar aşağıdaki şekildedir.

Soru 7: THM üfleme çalgılarının eğitimi-öğretimi sırasında en sık karşılaştığınız problemler nelerdir?

U1: Çalgıya ait metot eksikliği, öğrenci ilgisizliği, çalgı eğitim ve öğretimi için ders saatinin az oluşu.

U2: Başta, doğru enstrüman, sonra doğru ve standart bir metot, TRT repertuarında o çalgı aleti için yazılmış eserlerin azlığı.

U3: Çalgıdaki standardizasyon, motivasyon.

U4: Çalgı eğitiminde dilsiz kaval çalgısıyla ilgili herhangi bir kabul edilmiş ve her kurumda kullanılan bir metodun olmaması büyük eksiklik. Aynı zamanda çalgıların bilimsel alanda çalışılarak standartlarının belirlenmesi büyük bir önem arz etmektedir.

U5: Çalgının standardizasyonu problemi çok sık olarak karşımıza çıkmaktadır gelişimini henüz tamamlamamış bir çalgı olduğu için öğrencinin de buna alışması ve benimsemesi zaman kaybına neden olmaktadır. Alanla ilgili çok fazla çalışma yapılmadığı için standart bir metot ve müfredata erişilememiştir.

U6: Öğrenci motivasyon eksikliği, çalgıdaki standardizasyon sorunu, haftalık ders saati yetersizliği.

U7: Üniversite bazında Kaval çalgı eğitimi ders saati olarak 2 saat olarak uygulanmaktadır. Bir çalgı eğitimi için haftada 2 saat çok az bir zamandır. Yeterli bir çalgı eğitimi için haftada 8 saat ideal bir süredir. Öğrenci motivasyonunu artırmak anlamında eğitimin süreçleri içerisinde küçük çaplı da olsa konserler verdirmek öğrencinin özgüveni bakımından önem taşımaktadır. Üflemedeki standarttı oturtmak çok önem taşımaktadır. Bu bakımından düz nefes ile ses üfleme çalışmalarını öğrencide alışkanlık haline getirmek gerekmektedir. Dilsiz Kaval çalgısında standardizasyon problemi en sık karşılaştığımız sorunların başında gelmektedir. Öğrenci için ses perdeleri sağlıklı ideal bir Kaval seçiminde yol gösterici olunmalıdır.

U8: Kaval eğitimindeki başlıca karşılaşılan problemlerden en önemlisi materyal ve metot eksikliği olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle de etüt ve egzersiz çalışmaları üzerine materyal eksikliği.

U9: Öğrencilerin çalgı performanslarını sergileyebilecekleri sahne yetersizliği

U10: Kurumların yapısından kaynaklanan bilinçsiz öğrencilerin olması, materyal eksikliği.

U11: Özellikle ortaöğretim eğitim planlarının Milli Eğitim Bakanlığı denkliği nedeniyle, zorunlu kredilerden kaynaklı ders planı yoğunluğunun olması, “bağımsız etüt” veya “birlikte çalma” deneyimleri ile kişisel ve birlikte çalmayı geliştirici diğer etkinliklerin yeteri miktarda yapılamamasına neden olmaktadır. Bu konudaki olumsuz etkenlere bu tür problemlerin üstesinden gelebilme konusunda kurum içi koordinasyon eksiklikleri ve zafiyetlerini de eklersek, ders dışı ve yaşayarak öğrenme konusunda öğrencilere yeterli imkân oluşturulamaması, önemli bir problemdir.

Elde edilen bulgulara göre, uzmanların en çok dile getirdikleri problem çalgılardaki standardizasyon eksiklikleridir. Dile getirilen diğer problemler metot eksikliği, öğrencilerdeki motivasyon eksikliği, genel ders programı yoğunluğu ve ders saati sürelerinin azlığı yönündedir. Bazı uzmanlar da öğrencilerin birikimlerini deneyimleyebileceği ortamlara yeterince sahip olmadıklarını dile getirmiştir. Bir uzman da çalgılara özel eser yazılmamasını problem olarak dile getirmiştir. Çalgının standart fiziksel özelliklere sahip olmamasının doğal

olarak öğrencilerde motivasyon eksikliklerine sebep olduğu düşünülebilir. Bunun yanında, önceki bulgularla birlikte değerlendirildiğinde Türk halk müziği üfleme çalgılarının eğitim-öğretiminde yararlanılacak metodolojik çalışmaların eksikliğinin problemlerin temelini teşkil ettiğini söylemek yanlış olmaz.

Soru 8: Bu alanda eğitim alan öğrencilerin istihdam problemleri yaşadığını ya da yaşayacağını düşünüyor musunuz? Sizce çözüm yolları nelerdir, kısaca bahseder misiniz?

U1: Öğrenciler istihdam problemleri yaşamaktadır. Ülkemizde müzik politikalarında, gelişme yönlü yapılacak değişiklikler ve müzik eğitimi veren kurumlarda yapılan giriş sınavları kriterlerinin daha nitelikli hale getirilmesi çözüm getirebilir.

U2: Özel olarak konservatuvar eğitiminde bu çalgıyı seçen öğrencilerin diğer çalgıları seçen öğrencilere göre karşılaşacakları istihdam problemlerinin farklı olduğunu düşünüyorum. Diğerlerinde olduğu gibi herhangi bir çalgı ile ilerideki hayatına yön vermek isteyen adaylar seçtikleri çalgılara mutlaka özel bir yaklaşım göstermek zorundadırlar.

U3: Tüm çalgılar düşünüldüğünde mey eğitimi alanların az sayıda olması nedeniyle daha az istihdam sorunu yaşayacağını düşünüyorum. Ancak, artık sanat ile ilgili kurumlarda istihdam fazlalığının olması ve yeni elemanlar alınmamasından mey icracısı da etkilenmektedir. Öğretmenlik ve akademisyenlik için gerekli koşulların sağlanması istihdam sorununu az da olsa giderecektir.

U4: Maalesef müzik alanında genel bir istihdam sorunu yaşanmakta. Bunun için bu alanın her alanındaki temsilcilerinin ortak bir çalıştay düzenleyerek çözüm yolları bulmaları gerekmektedir.

U5: Ülkemizin müzik eğitimi almış bireylere iş imkânı konusunda devlet imkânları belirli kurumlar ve özel sektör kurumlarıdır. Elbette imkânlar kısıtlı ve yetersizdir. Kişinin eğitimi sürecinde hedefini belirlemesi, hedefine göre çalışması büyük önem taşımaktadır.

U6: Müziğin her alanında olduğu gibi bu alanda da istihdam sorunu vardır. Çözüm yolları devlet kurumlarının istihdam sağlaması.

U7: Günümüz şartlarında, yalnızca bu çalgı için değil, tüm çalgılarımız için eğitim alan öğrencilerin, istihdam problemleri yaşadığını, köklü çözümler üretilmediği takdirde de bu sorunun devam edeceğini düşünüyorum.

U8: Çalgı istihdamı olarak bakacak olursak Türk müziği çalgılarının tümünde yaşanan problemler kavalda da geçerlidir. Özellikle icra alanındaki profesyonel koro vs. eksikliği ana problemden bir tanesidir. Ancak çalgının eğitimi konusunda sınırlı öğretim elemanının olması, müzik eğitimi veren kurumlarda özellikle üniversite ve güzel sanatlar liselerinde istihdam sağlanabilir.

U9: Üflemeli çalgılar icra eden öğrencilerimizin çalgı performans seviyesini istenilen bir düzeye getirmesi yani çalgısına hâkim olması durumunda gerekli değeri göreceklerini ve bu anlamda akademik ortamlarda ihtiyacın olduğunu düşünmekteyim.

U10: Türkiye’de ve dünyada akademik olarak halk müziği nefesli çalgılarına yönelik çokça ihtiyaç vardır.

U11: Üzerine çok söz söylenebilecek bir konu olmasına rağmen, kısaca ele almak gerekirse: Bu konu Türk müziği eğitimi ile akademik ve profesyonel uygulama alanlarının kanayan yarası diyebileceğimiz en olumsuz faktörlerden biridir. Özellikle cumhuriyet dönemi sonrası ülkemizin siyasi, ekonomik ve kültürel yapılanmasının çıktıkları maalesef Türk müziğinin yukarıda saydığımız üç uygulama alanında da çok geç bir zamanda ele alınmaya başlanması ile sonuçlanmıştır. Özellikle Türkiye’de yaşayan tüm vatandaşlarımızın kendi öz değerlerinin araştırılması ve geliştirilmesinin bu denli arka planda bırakılmış olması, halkın bu değerleri iyi seviyedeki

kaynaklardan tekrar öğrenip çeşitlendirememesine ve Türk müziği algı ve tanınırlık düzeyinin halk nezdinde düşük bir seviyede kalmasına sebep olmuştur. Sonuçta ülkeyi yöneten bireyler de bu halkın içinden seçilmiş kişiler olduğuna göre, müzik açısından bu algı ve bilinç seviyesindeki “bu politikacılardan” Türk müziği (veya diğer müzik) alanlarında yüksek düzeyli bir akademik ve profesyonel evrenin oluşturulması için politika üretmek üzere kafa yormalarını beklemek de pek gerçekçi olmayacaktır. Hâlbuki özellikle Orta Asya örneklerinde olduğu gibi, küreselleşen dünya düzeninin ve iletişim teknolojilerinin de hızla gelişmesiyle popüler ve baskın kültürlerin yok edici etkisinden kendi müzik kültürümüzü korumak ve gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamak için, ulusal boyutta bir müzik araştırma ve uygulama evreni oluşturarak, bunu devlet eli ile desteklemek ve yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olan geleneksel çalgılarımız ve bu çalgıların icra geleneklerini sürdürürebilmek için, orkestralar, çeşitli koro vb. müzik topluluklarının hemen her ilimizde kurulması ve desteklenmesi ile hem istihdam olanakları oluşturmak, hem de bu kurumların uygulama ve üretimleri ile de ülkenin her coğrafyasında halkın müzik atmosferini canlı ve birebir yaşayarak öğrenmesi ve müziğe ilginin artırılması imkânının sağlanması gerekirdi. Bu tedbirlerin bugünden itibaren alınmaya başlanması bile elbette zarardan bir an önce dönülmesine ve ülkemiz adına geleceğe kalıcı yatırımlar yapılmasına hiç kuşkusuz katkı sağlayacaktır. Bunu buraya bir temenni olarak not düşmekte fayda görüyorum. Diğer yandan, ülkemizde en azından Batı müziği ile ilgili projelere gösterilen teveccüh kadar, Türk müziği alanındaki bağımsız ve bireysel projelere de teveccüh gösterilmesini sağlamak, bu yöndeki gelişmeleri desteklemek için hem devletin hem de özel sektörün kalıcı müzik toplulukları, festivaller, ödüllü yarışmalar ve ayrıca bu alanda yapılacak görsel-işitsel yayınlar gibi kalıcı hizmetleri desteklemeleri için teşvik edici yasa ve uygulamalara ihtiyaç olduğu da malumdur.

Bulgulara göre uzmanların tamamı mezun ettikleri öğrencilerin istihdam sorunu yaşadıklarını dile getirmektedirler. Çözüm önerileri ise ülkenin müzik politikaları, öğrencilerin idealist duygularla çalışmalarını yürütmesi, öğretmenlik ve akademisyenlik yapacak istihdam imkânlarının sağlanması şeklinde oluşmaktadır. İstihdam problemlerinin çözümü için çalgıların kullanılabilmesi için çeşitli toplulukların devlet politikaları ile özel kurum ve kuruluşlar yoluyla sayıca arttırılması, mesleki müzik eğitiminin farklı basamak ve türlerinde bu çalgıların eğitiminin yapılması ve dolayısıyla öğretmen ve akademisyen ihtiyacının oluşması gibi geniş ve bütüncül öneriler değerlendirilebilir.

Soru 9: THM üfleme çalgıların eğitim öğretimini ülkemizde genel ve mesleki müzik eğitiminin çeşitli basamaklarında ve kurumlarında yaygınlaştırılması hakkında görüşleriniz nelerdir?

U1: Kurumların yaygınlaştırılmasına paralel olarak kurumlara alınan öğrencilerin nitelikli olması gerektiğini düşünüyorum.

U2: THM Üfleme çalgılarının eğitimi bence henüz ortaokul genel müzik eğitimi düzeyine uyarlanabilecek bir pozisyonda değildir bana göre. Ama güzel sanatlar liseleri ve konservatuvarlarda daha özendirici teşvik edici bir duruma getirilebilir. Bunun için çalışmalar yapılmalıdır. Örneğin konservatuvar eğitimi veren her kurumun bir çalgı yapım bölümü olmalıdır. Eğitim verme düzeyinde olmasa bile, okulun enstrüman ihtiyaçlarını karşılama düzeyinde bir kurum olarak hizmet vermelidir.

U3: Öncelikle alanın uzman öğretim elemanlarının bu kurumlara atanması gerekmektedir.

U4: Bildiğim kadarıyla bu konuda milli eğitimin çalışması var ve güzel sanatlar liselerinde Türk müziği çalgılarının öğretimine başlandı. Fakat bu konuda öğretmen seçerken bir komisyon eşliğinde yapılacak sınav ile yeterliliğe göre eleman seçilmelidir.

U5: Yaş olarak erken yaşta başlamanın faydalı olacağını düşünüyorum. Lise döneminden bu çalgıyı icra etmek üzere eğitimini alarak gelen öğrencilerin potansiyellerinin daha fazla olacağını düşünüyorum.

U6: Ülkemizdeki tüm eğitim kurumlarında, kültürümüzün yaşaması ve yaygınlaştırılması açısından öz çalgılarımızın eğitimlerinin verilmesi tabi ki çok büyük önem arz etmektedir. Özellikle ilk ve orta öğretimde flüt eğitimi yerine kesinlikle dilli kaval eğitiminin verilmesi, kültürümüzün yaşatılıp yaygınlaştırılması açısından da büyük bir kazanım olacaktır.

U7: Mesleki ve genel müzik eğitimi bakımından dilli ve dilsiz Kavalın öğretimi büyük önem taşımaktadır. Çalgının öğretiminde genel müzik eğitimi içerisinde dilli Kaval ilk ve orta ve lise öğretimde, dilsiz Kavalın lise eğitimi sürecinde öğretimi, Üniversite basamağında müzik eğitimi kurumlarında öğretimi Kaval çalgısının teknik olarak gelişmesi ve yaygınlaşması ve gelecek kuşaklara aktarımı ulusal olduğu kadar uluslararası çerçevede büyük önem taşımaktadır.

U8: İlk başta da bahsettiğim üzere kaval çalgısının ilk olarak ortaokul düzeyinde başlatılması ve çalgının tanıtılması gerektiğini düşünüyorum. Sonrasında güzel sanatlar liseleri ve konservatuvarlarda ana çalgı olarak eğitiminin sürdürülmesi gereklidir.

U9: Öncelikle geleneksel halk müziğimizin doğru tanıtılması ve aktarılması kanaatindeyim. Sonrasında çalgılarımızın tanıtılmasının ilkökul düzeyinde olması ileride yapılacak olan çalgı tercihi için önemli olacağını düşünüyorum.

U10: Özellikle dilli kavalın MEB kurumlarında kullanımını artırmalıyız.

U11: Ülkemiz coğrafyasına ait her türlü üfleme çalgımızın sadece belli başlı illerimizde bulunan Türk müziği konservatuvarlarının çabaları ve kendi etki alanları ile sınırlı kalmayıp, tüm ülke sathında etkili bir biçimde tanıtılması ile akademik ve profesyonel alanlarda çalışmalarının devam ettirilebilmesi ve yaşatılabilmesi için elbette Milli Eğitim Bakanlığı nezdinde ve bakanlık ile işbirliği içinde bir alan hâkimiyeti kurulması gereklidir. Bu konuda özellikle blok flüt yerine dilli kavalın ilköğretim ve/veya ortaöğretim okullarında müzik dersleri kapsamında öğretime başlanması konusunda çalışmaların olduğunu biliyoruz. Buna ek olarak, Mey, Dilsiz Kaval gibi çalgılarımızın, Güzel Sanatlar Liseleri programlarına girdiğini de söyleyebiliriz. Bunlar elbette memnuniyet verici gelişmelerdir. Ancak bu çalgıların eğitim-öğretime ilişkin müfredatları ve metodolojik yaklaşımlarının düzenlenmesi aşamalarında mutlaka bu alanlarda tecrübe ve derinliği olan akademik kurumlardan, yani konservatuvarlardan faydalanılması gereklidir. Bu konuda (en azından bugüne kadar) Milli Eğitim Bakanlığı'nın bu konularla ilgili çalışma grupları veya mekanizmaları ile akademi dünyası arasında iletişim zafiyeti olduğunu, Güzel Sanatlar Liseleri'ne yönelik bu çalışmaların adeta yangından mal kaçırmak gibi sadece birkaç kişi eliyle, akademik camia ile görüş alışverişi yapılmadan düzenlendiği duyularını da ne yazık ki üzümlere belirtmek durumundayız.

Bulgulara göre, uzmanlar Türk halk müziği üfleme çalgılarının ülke genelindeki müzik eğitiminin her basamağında yaygınlaştırılması yönünde görüş bildirmişlerdir. Burada özellikle güzel sanatlar liseleri ön plana çıkmaktadır. Genel müzik eğitiminde de blok flüt yerine kaval kullanılması yönünde görüşler mevcuttur. Türk halk müziği üfleme çalgıları eğitiminin ülkemiz müzik eğitiminde yaygınlaşmasında birinci etken olarak ilgili kurumlarda gerekli öğretmen ve akademisyenlerin istihdamı ile birlikte değerlendirilmelidir. Sevindirici bir gelişme olarak güzel sanatlar liseleri programlarında yapılan yeniliklerle son birkaç yıldır bu çalgılar müfredata girmiş olmakla birlikte yeterli öğretmen bulunmamasının problemin devamını sağladığı görülmektedir. Diğer

tarafından yıllardır konservatuvar dışında eğitim-öğretim imkânı bulamayan bu çalgıların 2018-2019 eğitim-öğretim yılından itibaren eğitim fakülteleri müzik eğitimi anabilim dalı programlarına da alınması çok boyutlu olumlu bir gelişmedir. Bu gelişme ile hem bu alandaki akademisyen istihdamı ile ilgili pozitif bir sonuç hem de müzik öğretmenlerinin bu kadim çalgılar ve gelenekle tanışması sağlanacağı düşünülmektedir. Çalgı yapım bölümlerinde de bu çalgıların üretimi ve standartları konusunda çalışmalar yapılması gerektiği söylenebilir.

10. Türk Halk Müziği üfleme çalgıların eğitim-öğretimi ile ilgili eklemek istediğiniz görüş ya da öneriler varsa belirtir misiniz?

Bu soruda uzmanların konuyla ilgili tamamen serbest görüş bildirmeleri istenmiştir. Uzmanların dokuz tanesi bu soruya cevap verirken üç uzman herhangi bir cevap vermemiştir. Bazı uzmanlar tek bir öneride bulunurken, uzmanların çoğu birden fazla öneride bulunmuştur. Uzmanlara ait görüş ve öneriler altı başlık altında Tablo-3'de aşağıda sunulmuştur.

Tablo 6. Üfleme Çalgılar Eğitimi-Öğretimi İle İlgili Görüş ve Öneriler

Görüş ve Öneriler	F	Y
Metot Çalışmaları Arttırılmalı	5	4
Erken Yaş Müzik Eğitiminde ve Güzel Sanatlar Liselerinde Yaygınlaşmalı	3	2
Terminoloji Konusunda Birlik Sağlanmalı	2	1
Alandaki Nitelikli ve Donanımlı Öğretim Elemanları Sayıca Arttırılmalı	1	8
Üfleme Çalgılar Standartlaştırılmalı	1	3
Kamışlı ve Kamışsız Üfleme Çalgıların Eğitimi Ayrı Uzmanlık Alanları Olarak Değerlendirilmeli	1	8

Tablo 6'ya göre; uzmanların %41,6'sı metodolojik çalışmaların arttırılmasını, %25'i üfleme çalgı eğitiminin erken yaşlı müzik eğitimine ve özellikle güzel sanatlar liselerine dahil edilmesini, %16,66'sı çalgıların isimlendirilmesi ve sınıflandırılması konusunda terminolojik birlik oluşturulmasını, %8,33'ü bu alandaki öğretim elemanı yetiştirme ve istihdam edilme durumlarının nicelik ve nitelik olarak pozitif yönde gelişmesini, %8,33'ü çalgıların fiziksel ölçülerinde bir standartlaşma sağlanmasını ve %8,33'ü kamışlı ve kamışsız üfleme çalgıların eğitiminin bir arada yapılmaması gerektiğini dile getirmişlerdir.

Metot yayınlarının ve çalgı için etüt çalışmalarının artmasının; duruş/oturuştan itibaren ileriye doğru sistemli çalgı çalma tekniklerinden bahseden farklı görüşlerin oluşmasına, icracıların edindiği tekniklerle çalgıdan elde edilecek ses renginin de çeşitliliğinde artış göstermesine, yeni veya düzenlenmiş repertuar sayesinde konser/dinleti gibi etkinliklerde oluşacak eser sayısının çeşitliliğine olumlu katkı yapacağı söylenebilir. Uzmanların çalgılardaki standardizasyon ile ilgili istek ve önerileri değerlendirildiğinde hem eğitim-öğretim ortamlarında oluşacak motivasyon bozukluklarının önüne geçilebileceği hem de çalgıların birlikte kullanılması sırasında oluşacak çeşitli problemlerin ortadan kalkacağı rahatlıkla söylenebilir. Erken yaş müzik eğitimi, ortaokul ve lise genel müzik eğitimi ile özellikle de güzel sanatlar liselerinde üfleme çalgılar eğitiminin başlanmasıyla ilgili düşünceler bu çalgılara genellikle lisans düzeyinde başlanmasının geç olduğu şeklindeki görüşleri destekler niteliktedir. Çalma tekniği açısından farklılıklar taşıyan kamışlı ve kamışsız üfleme çalgıların ayrı uzmanlıklar olarak değerlendirilmesi gerektiği görüşü de bu alandaki öğretim elemanı yetersizliğinden kaynaklı olarak her iki üfleme çalgı grubuna da aynı öğretim elemanlarının yürütülmesi sonucu karşılaşılan problemlerle ilişkili değerlendirilebilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma sürecinde elde edilen bulgulara göre aşağıdaki sonuçlar sıralanabilir:

-Lisans düzeyinde eğitim veren mesleki müzik eğitimi kurumlarında görev yapan Türk halk müziği üfleme çalgı öğretim elemanlarının tamamının erkek olup; çoğunluğunun 16 yıl ve daha fazla mesleki tecrübeye sahip olduğu,

-Araştırma kapsamında görüşme yapılan uzmanların tamamına yakınının (%91,67) lisansüstü eğitim aldığı,

-Araştırma kapsamında görüşme yapılan uzmanların kendi eğitim süreçlerindeki kazanımlarından oluşturdukları etüt veya egzersizlerin kullanıldığı ve üfleme çalgıların teknik yapısına uygun TRT repertuarındaki türkülerin, öğretim sürecine önemli şekilde etki ettiği; eğitim-öğretim materyali olarak seçilen görsel, işitsel kaynakların da derslerde yazılı materyaller kadar etkili kullanıldığı,

-“Mey” ve “kaval” için yazılmış birkaç çalışma olsa bile uzmanların büyük çoğunluğunun Türk halk müziği üfleme çalgıların eğitim-öğretiminde kullanılacak basılı bir metot çalışması bulunmadığı, TRT repertuarından seçilmiş veya kendi birikimlerinden hareketle hazırladıkları ezgi dağarcıklarını, kolaydan zora doğru seçmeli bir şekilde oluşturdukları yazılı kaynaklara çevirerek öğrencileri ile paylaştıkları,

-Uzmanların büyük bir çoğunluğunun geleneksel Türk halk müziği üfleme çalgı eğitimine başlamak için uygun olan yaş aralığını 10-15 yaş olarak tanımladıkları ve tamamına yakınının eğitim-öğretim sürecinin ideal olarak 8-12 yıl sürmesi gerektiğini düşündükleri,

-Uzmanların tamamının yerel/mahalli veya usta sanatçılara ilişkin görsel işitsel kaynakları derslerinde kullandıkları ve tamamının üfleme çalgıların kullanıldığı yarıyıl veya yılsonu etkinlikleri gerçekleştirdikleri,

-Uzmanların genel olarak eğitimin temel ilkelerine (yakından-uzağa, çevreden-evrene, bilinenden-bilinmeyene, kolaydan-zora vb.) bağlı kaldıkları ve bu ilkeler çerçevesinde dersler bireysel yapıldığından öğrenciye göre belirli sıralamaların oluşturulduğu,

-Uzmanların bir kısmının heyecan faktöründen dolayı seyircili gösterilerin performansla olumsuz etki yaratabileceğinden endişe duydukları için değerlendirme amaçlı bu yöntemi tercih etmedikleri, buna karşın uzmanların tamamının konser ve dinleti faaliyetlerini eğitim-öğretim önemli bir parçası olarak gördükleri ve çok faydalı buldukları,

-Uzmanların eğitim-öğretim süreçlerinde yaşadıkları en temel problemlerin; çalgılarda standartlaşma eksiklikleri, metot eksikliği, öğrencilerdeki motivasyon eksikliği ve ders saati sürelerinin azlığı yönünde olduğu,

-Uzmanların tamamının mezun ettikleri öğrencilerinin istihdam sorunu yaşadıklarını dile getirdiği ve çözüm önerileri olarak ülkenin müzik politikalarında yenilikler, öğrencilerin idealist duygularla çalışmalarını yürütmesi, öğretmen ve akademisyenlere istihdam yaratacak iş imkânlarının sağlanması şeklinde sıraladıkları,

-Uzmanların Türk halk müziği üfleme çalgıların ülke genelindeki müzik eğitiminin farklı her basamağında yaygınlaştırılması yönünde görüş bildirdikleri ve özellikle güzel sanatlar liselerinin bu anlamda ön plana çıktığı,

-Uzmanların, metot çeşitlerinin ve niteliğinin artmasını ve üfleme çalgıların repertuarının genişlemesini, üfleme çalgı eğitiminin erken yaş müzik eğitimine ve özellikle güzel sanatlar liseleri programına dâhil edilmesini, çalgıların isimlendirilmesi ve sınıflandırılması konusunda terminolojik birlik oluşturulmasını, öğretim elemanı

yetiştirme ve istihdam edilme durumlarının nicelik ve nitelik olarak pozitif yönde gelişmesini, çalgıların fiziksel ölçülerinde bir standartlaşma sağlanmasını istedikleri sonuçlarına ulaşmıştır.

Öneriler

Araştırma sonuçları doğrultusunda;

1. Araştırmanın bulgularına dayanarak, kaval ve mey çalgısına yönelik metot çalışma sayısının ve çeşitliliğini artmasının yanında zurna çalgısına yönelik metot çalışmalarının bir an önce yapılması,
2. Türk halk müziğinde yer alan üfleme çalgıların boyut ve perdelerinin standartlaştırılmasına yönelik çeşitli akademik araştırma, çalıştay ve toplantıların yapılması,
3. Mesleki müzik eğitimi veren kurumların, üfleme çalgıların yerel/mahalli veya usta sanatçılarıyla öğrencilerin eğitimsel yönden paylaşımında bulunabileceği atölye çalışma etkinliklerini daha fazla planlaması,
4. Ülkemizin genel ve mesleki müzik eğitiminin farklı her basamağında Türk halk müziği üfleme çalgılarının eğitimine daha çok yer verilmesi ve yaygınlaştırılması,
5. Türk halk müziği üfleme çalgılarıyla ilgili mezunlara yönelik istihdam alanları ve olanaklarının çeşitlendirilerek artırılması şeklinde öneriler sıralanabilir.

Kaynakça/References

- Ataman, S. Yaver; (1938) “*Anadolu Halk Sazlar*”, İstanbul: Burhaneddin Matbaası.
- Gazimihâl, M. R. (2001) “*Türk Nefesli (Ötkü) Çalgıları*”, Kültür Bakanlığı Yayınları/2686, Halk Kültürlerini Araştırma ve Geliştirme Genel Müdürlüğü Yayınları/12, Halk Müziği ve Oyunları Dizisi/2, 2. Baskı, Ankara: Hilmi Usta Matbaası.
- Kastelli, S. (2004) *Türk Halk Oyunlarında Kullanılan Nefesli Çalgıların Orkestrasyon İçindeki Kullanımı ve Yörelere Göre İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Ögel, B. (1991) “*Türk Kültür Tarihine Giriş*”, Kültür Bakanlığı Yayınları/638, Kültür Eserleri Dizisi/46, Türklere Devlet ve Ordu Mehteri, Cilt 8, Ankara: Başbakanlık Basımevi
- Özbek, M., Sun, M., Tuğcular, E., Bayraktar, E., Önder, B. (1989). “*Türk Halk Müziği Çalgı Bilgisi*”, Kültür Bakanlığı, Güzel Sanatlar Genel Müdürlüğü, Ankara: Ünal Ofset
- Özergin, M. (1967) “*Türklere Musiki Aletleri*”, Akbank Yayınları, İstanbul: Hilal Matbaacılık
- Patton, M.Q. (1987). *How To Use Qualitative Methods in Evaluation*. Newbury Park, CA: Sage.
- Picken, L. (1975) “*Folk Musical Instruments of Turkey*”, Londra: Oxford University Press, Ely House,
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). “*Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*” (9. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yurtçu, C. (2006). *Bir Performans Aracı Olarak Kaval ve Teknik Gelişimi* (Yayımlanmamış sanatta yeterlik tezi), İstanbul Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.